

Mekane Yesus kirken i Etiopia

AV NILS E. BLOCH-HOELL

1. *Noen informasjoner og refleksjoner*

I NOTM nr. 4 1974 skrev jeg litt om kirkeliv og presteutdannelse i Etiopia, og konsentrerte meg særlig om den ortodokse kirken. Dette bidraget skal ikke være leksikonartikkel om den ekspanderende Mekane Yesus kirken i Etiopia. Jeg vil bare forsøke å formidle noen inntrykk, personlige inntrykk jeg fikk av kirken og det miljø den lever i under et kort opphold i Etiopia ifjor, og ferske inntrykk av en svensk doktoravhandling om denne kirken.

I de samme flyene som jeg tok, med mellomlanding i København, Milano, Roma, Aten og Asmara, reiste to som skulle arbeide i Kirkens Nødhjelp. Den ene skulle være i Addis Abeba i noen måneder. Den andre skulle videre til Tanzania og senere lede et uhjelpprosjekt i Mauretania. Situasjonen var typisk. Etiopia var katastrofalt rammet av tørke og hunger, uten at myndighetene ville erkjenne det. Kirkene i verden hadde tatt initiativ til at hjelpen skulle komme, først sent, senere hurtig og effektivt.

Jeg så i Addis Abeba noen av de tungt lastede bilene med livsviktige matvarer, og tenkte blant annet at nå har Kirkens Nødhjelp medvirket til å redde Haile Selassies regime. Der tok jeg feil. Hjelpen kom for sent. Eller kanskje den, historisk sett, kom i rette tid? – Jeg ble møtt på flyplassen av den sindige tilsynsmannen for Norsk Luthersk Misjonssambands arbeid i Etiopia, skarpskårne Magnar Magerøy, en av byggmestrene til Mekane Yesus kirken. Etter 26 års innsats for den kristne kirken i Etiopia fikk han ifjor ridderkorset av St. Olavs orden.

Magerøy er så norsk som det går an å bli, et prinsippfast arbeidsgjern uten store ord og fakter, en mann som inngyter tillit. Han bilte meg til den norske misjons senter, et innegjerdet område med en svær port som er bevoktet dag og natt. Det kunne trenges, både for løsbikjer og folk. På området finnes alltid lagre av medisin og mat-

varer. Innenfor gjerdet er det et lite stykke Norge. De uhyre spartanske kontorene i hovedkvarteret kunne gjerne ha vært kretskon-torer på Vestlandet, utrolig enkelt og uhyre effektivt. I misjonær-flokken er det også noen fra andre nordiske land, men det er norske misjonærer, særlig fra Vestlandet og Trøndelag, som preger flokken og arbeidet. Den meget norske skolen tar utmerket hånd om misjo-nærbarna.

Men utenfor gjerdet er Etiopia. Nærmeste nabo er en rad primitive bordellskur. Prostitusjonen er uhyggelig utbredt i Etiopia. Lenger unna fantes flokker av flyktninger som bare satt der, apatiske. Om dagen var det store demonstrasjoner, de største i Etiopias historie. Særlig to grupper var aktive: muslimer og ungdom.

Jeg var misjonens gjest. Jeg skylder Misjonssambandet, og ikke minst misjonssekretær Gabriel Eikli stor takk for det, og selvsagt Magerøys og Valens som var mine gode og omsorgsfulle verter.

Og kveldene i misjonærhjemmene i Addis Abeba, Yirga Alem og Abela og de lange bilturene gav meg personlig kjennskap til misjo-nærer hvis rapporter jeg har lest både før jeg møtte dem og etterpå. En fin misjonærflokk med innsatsvilje og kallsbevissthet møtte jeg. Men det hendte nok at jeg måtte si til meg selv: denne misjonæren burde ha fått anledning til å ha gjennomført en mer fullstendig ut-dannelse før første utreise. Ikke fordi arbeidet ikke ble bra nok ut-ført, men fordi en mer fullstendig utdanning kan frigjøre ressurser og frem for alt gjøre det enklere for den hjemvendte misjonæren. For ikke få misjonærer er spørsmålet om en meningsfylt gjerning etter avsluttet tjeneste i de unge kirkene et problem, stundom et pine-fylt problem. Jeg møtte ingen forpinte misjonærer i Etiopia, selv ikke da noen av dem ble arrestert. Men problemene er der, ikke minst i et land der revolusjonen radikalt og hurtig *kan* forandre arbeidskårene for misjonens folk. Det er ellers ikke mangel på utdanning som ka-rakteriserer norske Etiopia-misjonærer. To av Sambandsmisjonærene har doktorgrad, en fra Fuller og en fra Uppsala, og flere av de andre har spesialstudier bak seg.

Addis Abeba er «åpent område». Det er lov å drive misjon der, men hittil har ikke norsk misjon noe stort direkte misjonsarbeid i hovedstaden. Det har likevel dannet seg en liten menighet ved det norske misjonssenteret. Og den enkle lille kirken er gjerne full hver søndag. Det var en betagende opplevelse å være med i en gudstjeneste der i april ifjor. Den intelligente og engasjerte etioper som tolket min preken fra engelsk til amharisk, levde seg inn i situasjonen og forbedret

(og forlenget) så vidt jeg kan skjønne prekenen betraktelig. Sangkoret sang etter en litt annen skala enn vi er vant til, men ikke mindre vakkert, tvert om. Den fortryllende babyen på første benk ble raskt og naturlig trøstet ved mors bryst, og moren fulgte ivrig med i gudstjenesten. Det forstyrret ingen, men gledet predikanten fra Norden. Det var en lyttende forsamling som skapte forkynnergleden hos gjestepredikanten. Men høydepunktet var dåp av en voksen tidligere muslim og åtte barn i forskjellige aldre. En levende liten menighet var inntrykket jeg tok med meg.

Det var uro i Etiopia ifjor og er det fremdeles. Det var stenkasting mot biler, drosjestreik, skyting om natten og demonstrasjoner om dagen helt ned på elevplan ute i distriktene. Uro var det også på Sidamo provinshospital, et par og tredve mil sør for Addis Abeba. Dagen etter at jeg hadde vært der, fikk Magnar Magerøy telefon om at en av de norske legene og en av de syv norske sykepleierne var arrestert, anklaget for mord. Sidamo Provincial Hospital er med sine 120 senger det eneste sykehuset for flere sørlige provinser. Det drives av Misjonssambandet, som også driver tre andre sykehus i Etiopia, og ikke av E.C. Mekane Yesus. Kirken har overtatt et mindre sykehus i Gidole. Misjonen har kontrakt med helsedepartementet til mars 1977. Budsjettet er på nærmere en million. Av dette dekker den etiopiske regjering ca. 15 prosent. – De fire store sykehusene er en oppgave som overstiger kirkens krefter. Men det er en oppgave som kirken, ikke den etiopiske stat, har sett det som nødvendig å ta på seg. Alene ved Sidamo-sykehuset er det noen og femti tusen behandlinger på et år, dessuten over fem tusen vaksinasjoner. Tallet på kirurgiske inngrep er relativt høyt, ca. tre tusen mindre inngrep og fire–fem hundre større operasjoner. Vel er det mer enn et halvt hundre etiopiske sykepleiere (dressers), men disse skal læres opp. Hvert år tar ca. femten sykepleiere sin eksamen i Yirga Alem.

En arbeidsdag og en arbeidssituasjon som den helsepersonalet ved misjonssykehusene i Etiopia må tåle er nok fylt av lykken ved å redde liv og hjelpe ulykkelige, men den er på samme tid uhyggelig slitsom. Den norske staben i Yirga Alem består av to eller tre leger og seks/syv sykepleiere. Mitt hovedinntrykk fra sykehuset er på ingen måte slitte helsemisjonærer, men pasienter, kvinner og menn og barn som satt og stod i kø for å få hjelp, og som ikke ventet forgjeves, unntatt kanskje den sterkt utmagrede, hungerrammede gutten som lå så stille og oppgitt i den hvite, fremmede sengen.

Mine inntrykk av Mekane Yesus-kirken fikk jeg i stor grad gjennom

samtaler og samvær med misjonærer, men også ved hva jeg så av en gudstjenestefeirende menighet og gjennom samtaler med etiopiske studenter og kirkeledere, som Mikre Selassie og Torekegn Adebo som er assisterende generalsekretær i Mekane Yesus kirken. Det er klart at man merker nasjonalismen også hos ledende kirkemenn i Etiopia. Men den synes å være nøktern, uten tegn til synkretisme, slik man kan støte på det f.eks. i Black theology og i flere av Afrikas såkalte Independent churches. Det har uten tvil vært av helt avgjørende betydning at misjonen på et tidlig tidspunkt har tatt seg av utdanning av prester, evangelister og lærere.

Men utgangssituasjonen i Etiopia har vært en annen enn i andre afrikanske land. Etiopia har ikke vært koloni, frasett den kortvarige italienske okkupasjonen, og landet trenger ingen avkolonisering. Det annet karakteristiske trekk ved Etiopia er den ortodokse kirkes posisjon og privilegier. Som antydnet i min artikkel i NOTM nr. 4 1974, er det tegn som tyder på at den ortodokse kirkes monopolstilling er på vei til å svekkes. Foreløpig er både den sterkt ekspanderende Mekane Yesus kirken og den mer langsomt voksende romersk katolske kirke minoriteter. Tilsammen har disse to kirkene i Etiopia omtrent samme tilslutning i forhold til folkemengden som de frikirkelige (dissenterne) har i Norge. Men på lignende måte som norske frikirke-kristne spiller langt større rolle religiøst sett enn den numeriske tilslutning kunne indikere, så vil ikke minst evangeliske kristne i Etiopia bety langt mer enn deres tallmessige styrke kan tilsi. Årsakene er først og fremst en sterkt personlig trosholdning og et bedre kunnskapsnivå enn gjennomsnittsfolk.

2. *Olav Sæverås' doktoravhandling*

På en avhandling om den interessante kirken the *Evangelical Church Mekane Yesus in Ethiopia* tok *Olav Sæverås* i desember ifjor sin teologiske doktorgrad ved Universitetet i Uppsala. Når *Sæverås* gikk til Uppsala og ikke til Oslo med sin avhandling, henger dette sammen med at meget av arkivmaterialet fantes i Sverige og videre at det nye svenske doktorgradssystem har åpnet muligheter som ikke er tilstede ved Universitetet i Oslo.

Det kan reises atskillige formelle innvendinger mot avhandlingen. Trykkeriet har gjort et slett arbeid, og engelsk ortografi er radbrukket. Boken mangler helt registre, og hele opplegget er mer beskjedent enn i en tradisjonell skandinavisk avhandling. Om man ikke regner med tilleggene, blir avhandlingen på drøye 190 sider.

Avhandlingen vitner om vederheftig vitenskapelig flid, men mindre om originale synspunkter og stor lærdom. Men alt dette taler mer om arbeidets begrensning enn om påviselige feil. Det har nok fra svensk hold vært hevdet at Evangeliska Fosterlandsstiftelsens misjonsmålsetting i Etiopia burde ha vært mer nyansert fremstilt. Det hevdes at Sæverås legger for stor vekt på at Fosterlandsstiftelsen lenge hadde som misjonsmål å revitalisere den ortodokse kirken. Innvendingen er sannsynligvis berettiget, men jeg vil ikke tillegge den alt for stor vekt. Uten å ha førstehånds kjennskap til kildematerialet har jeg likevel inntrykk av at Sæverås har brukt dette på en metodisk riktig måte uten å øve sensur. En annen sak er at det anvendte materiale må kunne suppleres, især når begivenhetene kommer mer på avstand.

Avhandlingens fulle tittel er: *On Church-Mission Relations in Ethiopia 1944–1969 with special reference to the Evangelical Church Mekane Yesus and the Lutheran Missions*. Boken er på 215 sider og er utgitt på Lundes forlag i 1974. Den trykte litteratur som er brukt er ytterst beskjeden, i første rekke fordi litteraturen om Etiopia er sparsom. Men S. bygger på et omfattende utrykt materiale, hentet fra elleve arkiver i Etiopia, USA, Tyskland, Norge, Sverige og Sveits. I tillegg til dette har S. også kunnet benytte arkivkilder fra en rekke privatpersoner. Allerede ved å hente frem, ordne og utnytte fornuftig dette arkivmaterialet på skandinaviske sprog, tysk, engelsk og amharisk har S. gjort misjonsforskningen en stor tjeneste. Detaljer kan nok justeres, men i hovedsaken har vi fått en meget instruktiv og vel underbygget fremstilling av Mekane Yesus kirkens relativt raske vei frem til selvstendighet. Skjønt raske vei –. Da kirken ble formelt grunnlagt i 1959, hadde evangelisk misjon virket i Etiopia i mer enn hundre år. Men lenge, meget lenge prøvde ulike misjonsselskap som Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, Church Missionary Society, The Bible Churchmen's Society og Bibeltrogn Vänner, å drive misjon ved bibelspredning og annen evangelisk påvirkning innenfor den ortodokse kirke. Dette skjedde ut fra den forutsetning at denne kirke virkelig representerte Jesu Kristi kirke i Etiopia, om enn i en noe forstenet og judaistisk form, og at det var denne kirkes oppgave å bringe videre evangeliet til de islamske og hedenske omgivelser. Men det synes som om mange misjonærer har hatt overdrevne forestillinger om hvor store områder som den ortodokse kirke faktisk dekket. De forutsetninger misjonen i tiden før den 2. verdenskrig i stor utstrekning bygget på kan ikke sies å være ganske holdbare, selv om de kaller på vår sympati.

For det første: Størstedelen av det etiopiske folk er stadig uten kontakt med evangeliet. Evangeliseringsoppgaven er enorm og lang-siktig. For det annet: Den ortodokse kirke ønsket på ingen måte å påvirkes, tvert om. At påvirkning likevel har funnet sted, er en annen sak. Før 1935 ser det ikke ut til at noen misjon hadde konkrete planer om å hjelpe frem en selvstendig etiopisk protestantisk kirke.

Det blir helt klart at den italienske okkupasjonstiden på fem–seks år fikk særdeles stor betydning for fremveksten av den senere Mekane Yesus kirken. Samme dag som tre muslimer ble døpt i Addis Abeba i 1921, ble en evangelisk menighet grunnlagt i byen. – Så sent som i 1935 var det neppe mer enn tusen evangeliske kristne i Etiopia, men i 1942 var tallet steget til omkring 20 000, tross til dels kraftig motstand mange steder på det lokale plan. Selv om så godt som alle misjonærer, protestantiske som katolske, var utvist fra landet under den italienske okkupasjonen, levde altså de kristne menigheter videre og fikk økt tilslutning. Ca. 1952 var det trolig nær hundre tusen evangeliske kristne, og idag langt over det dobbelte.

Initiativet til å danne en felles evangelisk kirke kom fra misjonærene. Ideen om en felles evangelisk kirke måtte oppgis. Baptistene ville ikke være med. Det ville ikke presbyterianerne heller, fordi de ikke kunne gå med på nattverdslæren i Luthers lille katekisme. Og den kunne de lutherske misjonærene fra Skandinavia ikke oppgi. Det måtte altså bli en luthersk kirke. Ordet luthersk er ikke tatt med i Mekane Yesus kirkens navn, og det er oppgitt som grunn til at Bibeltroga Vänner og deres menigheter ikke ville være med, men stiftet sin egen lille lutherske kirke. Men S. antyder at det nok også er fordommer fra Bibeltroga Vänner side som er den egentlige grunnen til at de har holdt seg utenfor Mekane Yesus kirken.

Da Haile Selassie den 5. mai 1941 kom tilbake til Addis Abeba, dro han først til Jomfru Maria kirken som ligger på det nær 3 000 m. høye Entottofjellet. Der oppefra er det forøvrig en praktfull utsikt over hovedstaden og omegn.

Først etter gudstjenesten dro keiseren den skranglete veien ned til byen og palasset. Historien er patetisk. Tross keiserens diktatorillbøyeligheter og leilighetsvis hardhet synes han å ha vært oppriktig engasjert av kristen tro. Men hans reformarbeid var mer konsentrert om undervisning og teknisk fremgang enn om sosiale strukturforandringer.

Ut fra sin målsetting var keiseren interessert i å få fremme misjonsarbeidet. I det keiserlige dekret av 1944 ble det bestemt at det skulle

være et nært samarbeid mellom regjering og misjon, og undervisningsdepartementet skulle ha overoppsyn med misjonen.

Keiserens forhold til misjonen var nok positivt, men det ble øvet sensur over innenriksnyheter over Radio Voice of the Gospel. Misjon fra oversjøiske land skal bare arbeide i områder som den ortodokse kirke ikke dekker. Det dreier seg særlig om de grenseområder som Etiopia la under seg på slutten av 1800-tallet. Det ble også forlangt at alle misjonærer skulle lære amharisk.

En måned etter at keiseren var kommet tilbake, organiserte en evangelisk menighet i Addis Abeba seg som kirke. Dette ble begynnelsen. S. fremstiller gjennom syv enkelt og naturlig komponerte kapitler veien fra den lille sentralmenigheten i Addis Abeba frem til den tid (1969) da kirken er selvstyrende og misjonen er integrert i kirken. De to små innledende kapitlene er i knappest laget. Vi skulle gjerne ha fått vite litt mer om misjon og kirke før okkupasjonen og mer om kirkens og misjonens skjebne under okkupasjon og restaurering i tiden 1935–45.

Det var etiopiske kristne til stede ved den første All-Africa Lutheran Conference i Marangu i 1955. Der oppdaget de at de var lutherske kristne. Senere ble som kjent Mekane Yesus kirken først preliminært og så regulært medlem av LVF.

Man får tillit til S.'s fremstilling. Han legger ikke skjul på at det har vært vanskeligheter også av personlig art, mellom misjonærer fra Evangeliska Fosterlandsstiftelsen og Norsk Luthersk Misjonssamband. Og han skjuler heller ikke kritikk mot misjonærene fra etiopiske kristne. Det går tydelig frem at svenske og norske misjonærer ikke har hatt presis samme kirkebegrep. For Fosterlandsstiftelsens misjonærer var synodene kirkens synoder (stift). For Misjonssambandets folk ligger vekten på synoden, ikke på kirken.

Mitt inntrykk fra Etiopia var, når jeg sammenligner med andre kirker i Afrika og Asia, at det rår et påfallende godt forhold mellom de ulike selskapers misjonærer og at Mekane Yesus kirkens opposisjon mot misjonærene er ytterst moderat. Motstanden fra lokale ortodokse ledere er derimot langt sterkere enn man gjerne forestiller seg.

Jeg ønsker Sæveraas til lykke med vel utført undersøkelse og uttaler ønsket om at han og andre Etiopia-misjonærer må føre videre det forskningsarbeid som bare de for tiden er i stand til å utføre, og frem for alt at de må medvirke til at den unge Mekane Yesus kirken selv må få utvikle en misjonsorientert teologi.

Takk fra professor Myklebust

Da det ikke er mulig for meg å nå med en personlig hilsen den store skare av venner og kjente som gjennom festskriftet til min 70-årsdag gledet meg med sine lykkønskninger, sender jeg hver enkelt på denne måte min varmeste takk. Jeg tar «Tabula Gratulatoria» som et vitnesbyrd om solidaritet i misjonstjenesten og om forståelse for misjonsforskningen som den store gjerning den i sannhet er!

Olav Guttorm Myklebust